

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau

RAPPORT 25

Prospectie met ingreep in de bodem aan de Delstraat te Neerharen (Lanaken). Onderzoek naar aanleiding van een verkaveling.

In opdracht van Vangronsveld – VGV Vastgoed – Ed Somers Invest

Elke Wesemael

30 oktober - 26 november 2007

ARON Rapport 25

Prospectie met ingreep in de bodem aan de Delstraat te Neerharen (Lanaken). Onderzoek naar aanleiding van een verkaveling.

In opdracht van

**Vangronsveld – VGV Vastgoed – Ed Somers Invest
Geotec – Studie- en Landmetersbureau**

**ARON bvba - 2008
Elke Wesemael**

Project: Neerharen - Delstraat
Projectcode: NE-07-DE
Dossiernummer: 2007/141 (dd. 28 september 2007)
Opdrachtgever: Vangronsveld – VGV Vastgoed – Ed Somers
Invest/Geotec Studie- en Landmetersbureau
Data terreinonderzoek: 30 oktober – 26 november 2007
Projectverantwoordelijke: Elke Wesemael
Uitvoerend team ARON bvba: Elke Wesemael, Lauwers Bart, Natasja De Winter
Metaaldetectie: Elke Wesemael, Lauwers Bart
Archeologisch depot: Zuid-Oost-Limburgse Archeologische Dienst (ZOLAD)
Riemst.

*Op de teksten en de foto's geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of de bijgeleverde foto's schriftelijk over te maken op info@aron-online.be
Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON b.v.b.a. mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.*

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau - Monumentenzorg
Diesterstraat 44, bus 201
3800 Sint-Truiden
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel/fax: 011/72.37.95

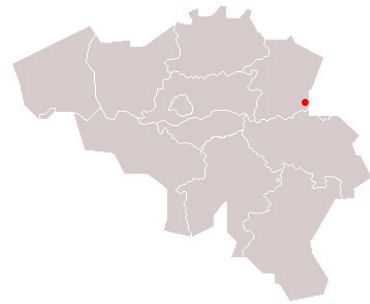
© ARON bvba, Archeologisch projectbureau, 2008

Inhoudstafel

Inleiding	1
1. Het onderzoeksgebied	1
2. Het onderzoek	5
2.1 Doelstellingen	5
2.2 Verloop van het onderzoek	5
2.3 Methodiek	6
3. Onderzoeksresultaten	6
3.1 Bodemopbouw van het projectgebied	6
3.2 Archeologische sporen en vondsten	7
3.2.1 Fase 1	7
3.2.2 Fase 2	9
3.3 Vondstmateriaal	13
3.3.1 Aardewerk en terracotta	13
3.3.2 Silex	14
3.3.3 Steen	14
3.3.4 Metaal	15
3.4 Datering en interpretatie van de archeologische sporen	15
4. Aanbevelingen	17
Bibliografie	18
Bijlagen	
Bijlage 1: Archiefteksten	
Bijlage 2: Overzichtsplan + detailplan	
Bijlage 3: Sporenlijst	
Bijlage 4: Vondstenlijst	
Bijlage 5: Fotolijst	

Inleiding

Naar aanleiding van de geplande verkaveling in het kader van een woningbouwproject aan de Delstraat te Neerharen (Lanaken) door *Vangronsveld – VGV Vastgoed – Ed Somers Invest* adviseerde de Zuid-Oost-Limburgse Archeologische Dienst (ZOLAD) de voorbereidende werken door een proefsleuvenonderzoek te laten voorafgaan. Op basis daarvan kon, na evaluatie van de onderzoeksresultaten, eventueel tot een archeologische opgraving worden besloten.

Deze prospectie met ingreep in de bodem werd uitgevoerd door het archeologisch projectbureau *ARON bvba* uit Sint-Truiden, gedurende tien werkdagen tussen 30 oktober en 26 november 2007. De vergunning hiervoor werd op 28 september 2007 door het Agentschap Ruimtelijke Ordening - Onroerend Erfgoed afgeleverd (dossiernummer 2007/141).

1. Het onderzoeksgebied

Het te onderzoeken gebied is gelegen op ca. 300 m van de huidige dorpskern van Neerharen (Lanaken), tussen de Staatsbaan (N78) en de Heirbaan. Het projectgebied strekt zich uit ten oosten van de Delstraat, en wordt aan drie zijden door achterzijden van de bebouwing aan de Delstraat, het Wezelpad en de Heirbaan begrensd (*Afb. 1*). Het omvat de percelen nrs. 245a, 374a, 375, 377b, 377h, 377k, 378a, 379m, 379r, 380w (deel), 380x (deel), 380y (deel), 381m (deel) en 381r (Kadaster Lanaken, 4de afdeling, Sectie A). De zone omvat ca. 1 ha in oppervlakte, en werd tot net voor de aanvang van de werken als tuinbouwgebied gebruikt.

Doordat een deel van de verkaveling zich op percelen bevindt die momenteel nog als private tuinen in gebruik zijn, werd in overleg met de ZOLAD besloten het onderzoek te beperken tot de grote aaneengesloten zone die centraal in het gebied ligt, en die op het moment van het onderzoek net buiten gebruik was als tuinbouwakker.

Het onderzoeksgebied is gelegen op een oude stroomrug (oeverwal) van de Maas en wordt bodemkundig gekenmerkt door een droge lemig zandbodem met structuur B-horizont (Sbb) (*Afb. 4*). In de praktijk bleek een groot deel van het projectgebied bedekt te zijn met een *Fimic Antrosol* (plaggenbodem, Sbm).

Voor het projectgebied zelf zijn geen officiële vondstmeldingen bekend. In de onmiddellijke en ruimere omgeving van het projectgebied werden wel een groot aantal archeologische vondsten aangetroffen (*Afb. 6*).

Het verkavelingsgebied is met de oostzijde gelegen tegen de tuinen van de huizen die aan westelijke zijde van de Heirbaan werden gebouwd. De huidige 'Heirbaan' was in oorsprong de Romeinse weg van Maastricht (*Trajectum ad Mosam*) naar Nijmegen (*Noviomagus*). Tussen 500 m en 1500 m ten noordoosten van het projectgebied, op de grens tussen Neerharen en Rekem ('Hangveld'), werden tijdens verschillende opeenvolgende opgravingscampagnes sporen van neolithische en bronstijdbewoning, een groot IJzertijd urnengrafveld en een Gallo-Romeinse villa aangetroffen.

Net ten noorden van het onderzoeksterrein werden bij bouwwerken Gallo-Romeinse vondsten gemeld die doen vermoeden dat een grafveld, vermoedelijk horend bij de Gallo-Romeinse bewoning op het Hangveld en rakend aan het oudere urnengrafveld, zich uitstreckte tot net boven of tot in de projectzone.

De vindplaats op het Hangveld bevatte verder ook sporen van Frankische bewoning, van middeleeuwse bewoning en van post-middeleeuwse militaire aardewerken. In de

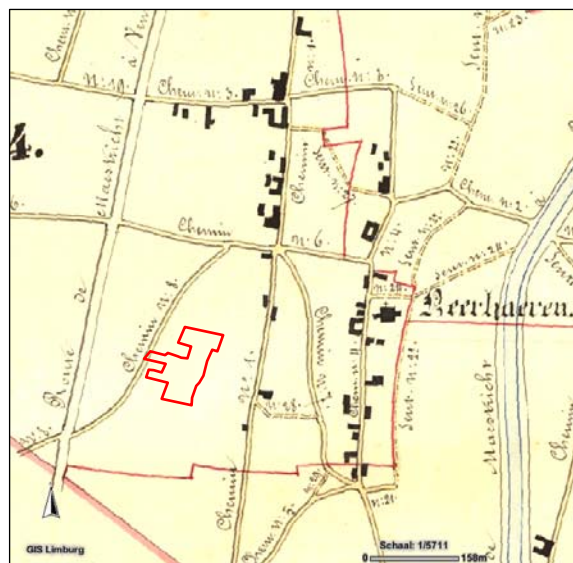
onmiddellijke nabijheid van de Sint Petronellakapel, op een 500 tal meter van de projectzone, werden ook enkele Frankische graven onderzocht. Op basis van deze informatie werd aan het gebied een hoge archeologische potentie toegekend.

De Atlas van de Buurtwegen (ca. 1841) toont voor het onderzoeksterrein geen enkele bebouwing (Afb.2). Ook op de Ferriskaart zijn geen bijzonderheden op te merken voor het gebied (Afb. 3).

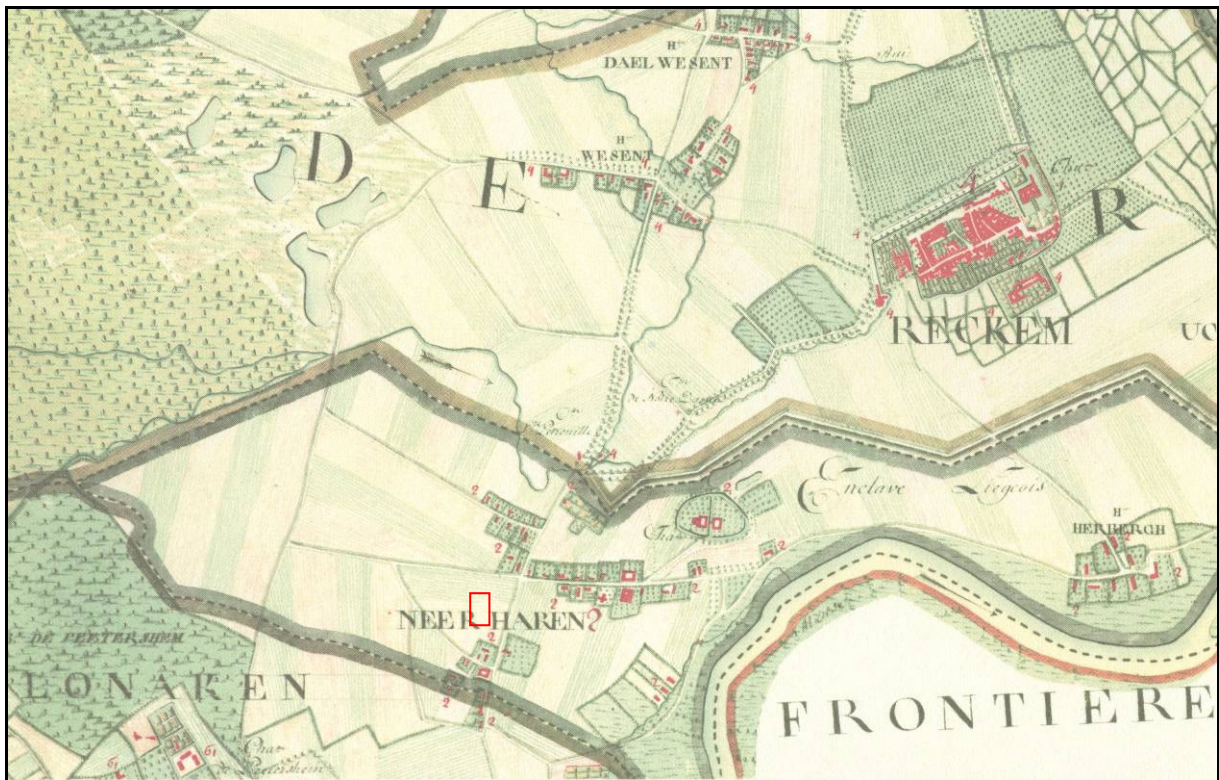
Op de kleurenorthofoto is goed te zien hoe het projectgebied bestaat uit achtergelegen gronden die aan drie zijden omgeven zijn door bebouwde percelen. Een deel van de omwonenden verkocht een achterliggende weide of tuin, of werd gedeeltelijk onteigend voor de realisatie van de geplande verkaveling. Het onderzoek beperkte zich tot de gronden die buiten nog in gebruik zijnde tuinen gelegen zijn (Afb. 5, rood).

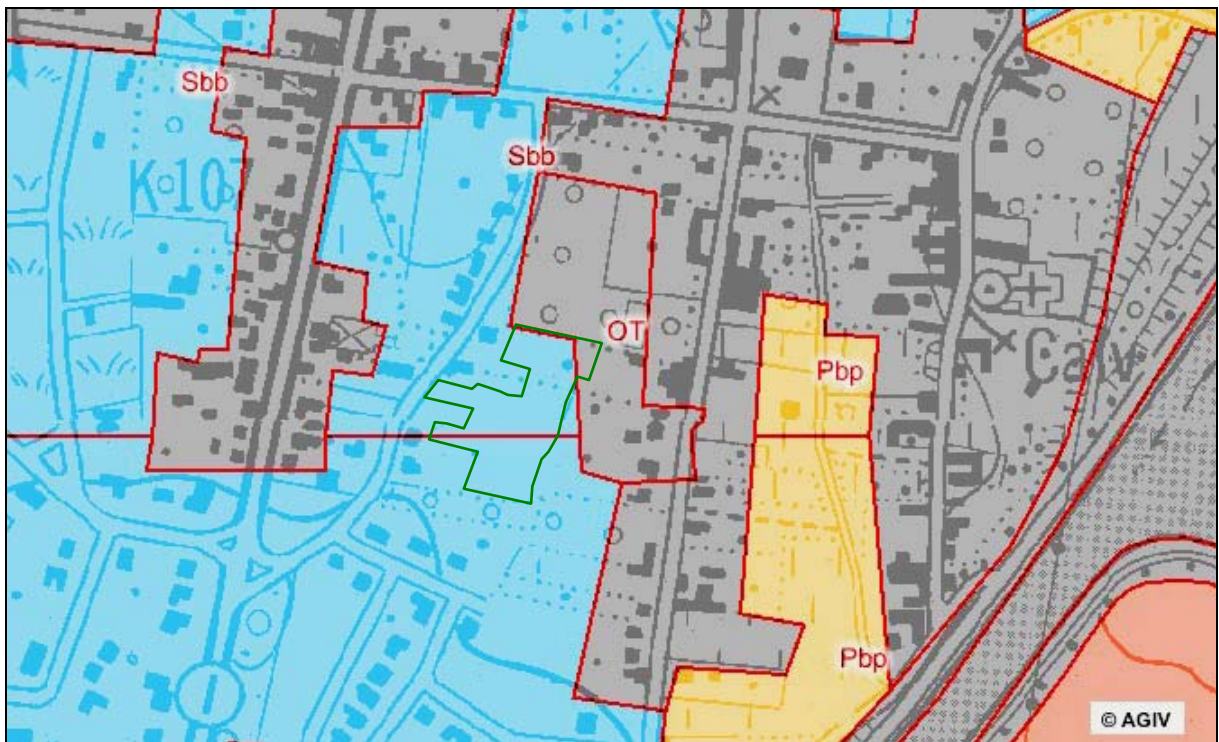
Afb. 1: Topografische kaart van het onderzoeksgebied met aanduiding van het projectterrein (bron: AGIV).

Afb. 2: Detailplan uit Atlas der Buurtwegen (ca. 1841) met aanduiding van het projectterrein (bron: GIS Limburg).

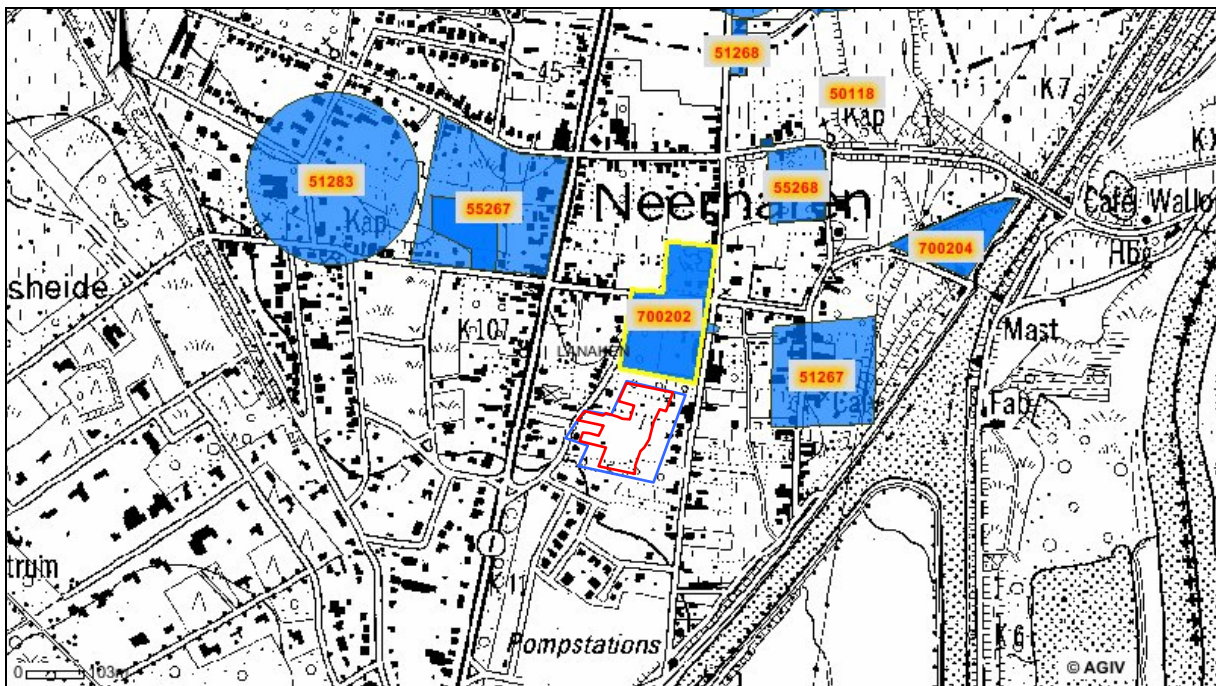
Afb. 3: Uitsnede van de Ferrariskaart nr. 188 (Bron: NGI - Koninklijke Bibliotheek België, 1965).

Afb. 4: Bodemkaart van het onderzoeksgebied met aanduiding van het projectterrein (groen) (bron: AGIV).

Afb. 5: Kleurenorthfoto van het onderzoeksgebied met aanduiding van de verkavelingszone (blauw) en het projectterrein. Schaal 1:5.000 (bron: AGIV).

Afb. 6: Topografische kaart (1:10.000) met de in de CAI geregistreerde vindplaatsen en met aanduiding van de verkavelingszone (blauw) en het projectterrein. (bron: CAI + AGIV).

2. Het onderzoek

2.1. Doelstellingen

Omwille van de hoge archeologische potentie van de projectzone (*Afb. 6*) werd door de ZOLAD geadviseerd de grondwerken op de betreffende percelen te laten voorafgaan door een prospectie met ingreep in de bodem (sleuvenonderzoek). Deze prospectie verloopt in twee fases. In een eerste fase wordt het gebied door middel van proefsleuven en kijkvensters bemonsterd, teneinde het nog ongekeerde archeologische erfgoed ruimtelijk en inhoudelijk te detecteren en af te lijnen. Daaropvolgend kan na evaluatie eventueel worden overgegaan tot het aanleggen van bijkomende kijkvensters, of tot een archeologische opgraving.

2.2. Verloop van het onderzoek

Het Programma van Eisen, opgesteld door de ZOLAD (*Zuid Oost Limburgse Archeologische Dienst*), schreef voor het proefsleuvenonderzoek een dekkingsgraad van 15 percent van de totale te verstoren oppervlakte (ca. 1 ha) voor.

Het onderzoek, in opdracht van *Vangronsveld – VGV Vastgoed – Ed Somers Invest*, en met de firma *Geotec Studie- en Landmetersbureau* als projectcoördinatoren, werd uitgevoerd onder leiding van Elke Wesemael (*ARON bvba*) tussen 30 oktober en 26 november 2007. Het uitvoerend projectteam bestond Elke Wesemael, Bart Lauwers en Natasja De Winter. Voor het proefsleuvenonderzoek voorzag *ARON bvba* in een graafmachine met machinist (*Firma Gaens*).

Afb.7: Zicht op sleuven 1 en 2 bij de aanleg (foto ARON bvba).

2.3. Methodiek

In eerste instantie werd het projectgebied door middel van veertien ca. oost-west georiënteerde proefsleuven, met een breedte van 1,80 m en een variërende tussenafstand van 8 tot 12 m, op de aanwezigheid van archeologische sporen onderzocht. De richting waarin de sleuven werden aangelegd, werd gekozen op basis van de perceelgrenzen en de aanwezigheid van tal van 'hindernissen' als tuinhuisjes, drainagebuizen, resten van een sproei-installatie en bomen. Er werd naar gestreefd de sleuven zo ver mogelijk door te laten lopen.

De sleuven werden machinaal tot onder de aanwezige plaggenbodem uitgehaald. Op basis van de parallelle proefsleuven konden enkele concentraties aan sporen worden herkend, waarna de sleuven plaatselijk met twee kijkvensters werden uitgebreid. Aan het einde van proefsleuf 2 werd een bodemkundige proefput uitgegraven met een diepte van ca. 2,50 m. Dit liet toe het bodemprofiel goed te documenteren. Alle beslissingen tot uitbreiding van de sleuven werden in overleg met de intergemeentelijke archeoloog van de ZOLAD genomen.

Alle vastgestelde sporen werden genummerd, beschreven en gefotografeerd. Het grondplan met alle sleuven, de afbakening van de projectzone, de kijkvensters en de archeologische sporen werd door een landmeter ingemeten. De twee posities van waaruit gemeten werd, werden aangeduid op het basisplan. Voor de leesbaarheid van de plannen in dit rapport werden de hoogtemetingen voor de meetpunten in de sleuven en in de kijkvensters niet afgedrukt. De hoogtes werden wel voor ieder ingemeten punt geregistreerd en zijn digitaal beschikbaar. Gecoupeerde sporen werden gefotografeerd, beschreven en handmatig ingetekend op schaal 1:20. Alle sporen werden m.b.v. een metaaldetector onderzocht.

Bij de uitwerking van het proefsleuvenonderzoek werd een databank opgesteld met een sporenlijst, een vondstenlijst, en een fotolijst (bijlagen). Alle veldtekeningen werden gedigitaliseerd.

3. Onderzoeksresultaten

3.1 Bodemopbouw van het projectgebied

Het projectgebied staat op de bodemkaart als Sbb ingekleurd. Sbb: een droge lemig zandbodem met structuur B - horizont. Dit is inderdaad het geval, al is over het grootste deel van het projectgebied een meer dan 50 cm dik pakket plaggenbodem¹ aanwezig, zodat we van een *Fimic Anthrosol* kunnen spreken (Sbm). Dit type bodem wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een dikke humeuze A-horizont.

In het projectgebied is deze tussen 50 en 76 cm dik, en zijn drie licht in kleur verschillende pakketten te onderscheiden (*Afb. 8*).

De eerste 30 cm onder het maaiveld, de recent bewerkte bouwvoor, is donkerbruin tot zwart van kleur. Hieronder bevindt zich een ca. 30 cm dik pakket van donkerbruine zandleem die bijmenging van houtskool, steenkool, leischilfers, postmiddeleeuws aardewerk, baksteenfragmenten en keien bevat. Onder het donkerbruine pakket zien we een ca. 20 cm dik lichter bruin en met bruingele zandleem vermengd pakket. Deze laag, de oudste laag aangevoerde plaggen, werd bij het ploegen aan de onderzijde vermengd met de bovenzijde van de B2h-horizont. Dit zorgde voor een beeld dat het aanleggen van het archeologisch vlak in de sleuven en in de kijkvensters enigszins bemoeilijkte.

¹ Een plaggenbodem of *Fimic Anthrosol* wordt gekenmerkt door een fimic-A-horizont die tot stand is gekomen door jarenlange toevoeging van een mengsel van organische mest en aarde (zand) onder de vorm van plaggen. De menselijke invloed kan worden afgeleid aan de talrijke stukjes van de erven afkomstige baksteen, aardewerk en/of het hoge gehalte extraheerbare fosfor. Het opvoeren van plaggenmest als akkerbemesting begon naar schatting tussen 600 en 1200 n. Chr., toen minerale meststoffen vrijwel onbestaande waren. (DECKERS J. (1997) *Bodemgeografie voor archeologen*, Leuven, p. 109-116)

Afb. 8: Bodemprofiel in proefput 1 (foto ARON bvba)

Het was in de praktijk erg moeilijk te bepalen wanneer de bovenzijde van de moederbodem, waarin zich eventuele archeologische sporen kunnen aftekenen, bereikt werd. De onderste laag opgevoerde plaggen en de humus-B-horizont hebben nl. dezelfde kleur. Bovendien zijn archeologische grondsporen die zich gewoonlijk aftekenen met bruine en grijze tinten moeilijk zichtbaar in een bruin gekleurde ondergrond. Bij de aanleg van kijkvenster 1 werd daarom verdiept tot aan de bovenzijde van de lichtbruine plaggenlaag. Hierna werd schavend verder verdiept. Wanneer geclusterde vondsten (bv. verschillende samen horende fragmenten aardewerk) werden aangetroffen werden deze ingemeten en werd gepoogd randen van grondsporen te herkennen. Indien dit niets opleverde werd verder schavend verdiept tot op een niveau waarop de zichtbaarheid hoger was, namelijk in de onderste helft van de B2h-horizont (geel-lichtbruin) in een poging op een dieper maar beter leesbaar niveau eventuele sporen te herkennen.

In de onderste laag van de plaggenbodem bestaat de bijmenging uit volmiddeleeuws aardewerk (12-13de eeuw), houtskool, brokjes verbrande leem, kleien, en talrijke fragmenten van Romeinse

dakpannen. Op sommige plaatsen waren ploegsporen te herkennen in dit onderste pakket. Zoals eerder vermeld bevond de onderste laag plaggen zich direct op de gelijkaardig gekleurde humusaanrijkingshorizont. Deze bevindt zich in de projectzone gemiddeld tussen 70 cm en 90 cm onder het maaiveld. Onder deze horizont bevindt zich het lichtgeel gekleurde lemig zand van de moederbodem. Dit zand is alluviaal van oorsprong en werd door de Maas op de oeverwal afgezet. Op verschillende plaatsen werden in het zand dan ook grindlenzen aangetroffen. Dat de Maas niet enkel keien maar ook prehistorische sites verspoelde en weer deponeerde werd aangetoond door de vondst van een paleolithisch silex werktuig.

Tussen ca. 120 en 140 cm onder het maaiveld bevindt zich de ijzeraanrijkingshorizont. Deze vertoont felle roestkleuren en is plaatselijk erg compact.

3.2 Archeologische sporen en vondsten

3.2.1 Fase 1 (afb. fase 1: proefsleuven)

Proefsleuven 1-2-3

Er werd met de aanleg van de sleuven gestart op het meest noordelijke perceel van de projectzone. Sleuf 1 was gelegen op perceel nr. 387N, sleuven 2 en 3 op perceel 381R. De onderlinge tussenafstand tussen deze drie sleuven bedroeg ca. 12 meter. Alle drie de sleuven liepen parallel, en in de lengterichting van de percelen. De gemiddelde diepte van de sleuven bedroeg ca. 80 cm.

Aan de westkant van sleuf 1 werd een donkerbruin spoor (1.1) vastgesteld dat de sleuf dwarste. Het bevatte houtskoolspikkels, steenkoolfragmenten, enkele ijzeren spijkers en spikkels verbrande leem. In fase twee (*zie onder*) bleek dit spoor deel uit te maken van de grote grachtstructuur (Afb. 10) die zich ondergronds over het volledige oppervlak van de percelen nrs. 387N, 384R en 381R uitstrekte.

In sleuf twee werd geen enkel archeologisch spoor vastgesteld. Dat de vijfhoekige grachtstructuur ook hier het meest westelijke uiteinde van de sleuf dwarste werd aanvankelijk niet opgemerkt. In het meest oostelijke uiteinde van deze sleuf werd machinaal verdiept tot op een diepte van -155 cm onder het maaiveld. In deze proefput 1 werden de wanden opgeschoond en werd het bodemkundig profiel ingetekend (*zie boven*).

Ook in sleuf drie was een donkerbruin gekleurd spoor te bemerken aan de uiterst westelijke zijde (3.2). De vulling was identiek aan spoor 1.1. Vanaf het westelijke uiteinde liep tot ongeveer centraal in de sleuf een lijn die het gele zand van de moederbodem scheidde van een eveneens donkerbruin gekleurde langwerpige zone (3.1). Sleuf 3 werd verbreed, met als bedoeling de randen van het donkerbruin gekleurde spoor te vinden. Zowel 3.1 als 3.2 bleken na het verbreden van de sleuf tot dezelfde grachtstructuur te behoren. Enigszins tot onze verrassing zagen we in het profiel van de verbrede sleuf, op de overgang naar het vlak, een complete bodem van een handgevormd recipiënt zitten. Het donkerbruin tot zwart en met grove witte kwarts gemagerde stuk aardewerk bleek zich bij nader onderzoek in een slechts enkele centimeters diep spoor te bevinden dat enkel aan de hand van het bijgemengde houtskool van de moederbodem te onderscheiden was.

Proefsleuf 4-5-6

Sleuven 4, 5 en 6 werden haaks op de richting van de eerste drie sleuven aangelegd. Op deze manier kon een vrij smal verbindingsstuk tussen het noordelijk en het zuidelijk deel van de projectzone eveneens onderzocht worden. Deze drie sleuven sloten aan op sleuf 3 en werden achteraf aan de zuidzijde verbonden met sleuf 7. Wegens de noodzaak de machine te bewegen tussen een dichte aanplanting van bomen aan de oostkant en een centraal gelegen tuinhuis is de tussenafstand tussen sleuf 4 en 5 wat groter (12,5 m) dan deze tussen sleuf 5 en 6 (10 m).

Bij de aansluiting van sleuf 4 met sleuf 3 werd het verdere verloop van de donkerbruine zone aangetroffen. Bij de aanleg van kijkvenster 1 werd ook dit deel van de grachtstructuur verder onderzocht. In sleuf 5 en sleuf 6 werden op dezelfde afstand vanuit sleuf 3 gelijkaardige

Afb.9: Sleuven 4, 5 en 6 werden haaks op de richting van de overige sleuven aangelegd (Foto ARON bvba)

sporen (5.1 en 6.1) aangetroffen. Het gaat hier om twee vierkante plantkuilen. De vulling bestond uit donkere humusrijke grond, met veelvuldige bijmenging van wortelresten, keien, leisteenfragmenten, baksteenfragmenten en 18de - 19de eeuws aardewerk. Op de bodem waren beide sporen van een dikke laag maaskeien voorzien. Deze twee sporen zijn als plantgaten voor bomen te interpreteren. Vermoedelijk zijn het de resten van de fruitboomgaard die op de oude topografische kaart in deze zone staat getekend.

Bij de aanleg van zowel de sleuven 1, 2 en 3 als bij de aanleg van de drie dwarsleuven werd met de machine schavend verdiept vanaf een diepte van ca. 60 cm. Op deze diepte werd telkens gepoogd zo veel mogelijk materiaal uit de lichtbruine plaggenlaag te recupereren. In totaal werden een honderdtal aardewerkfragmenten ingezameld.

Proefsleuf 7-8

Proefsleuven 7 en 8 werden opnieuw in de lengterichting van perceel 377K aangelegd en dwars op de richting van de drie vorige sleuven. Hierbij liep sleuf 8 enigszins schuin zodat aan het oostelijke eind van de sleuf een grote storthoop met afval uit het tuinbouwbedrijf, planten en snoeiafval kon ontweken kon worden. Sleuf 7 kon aan de oostzijde niet over de volledige lengte worden doorgetrokken daar een hoek van het terrein als inrit voor het naastgelegen huis gebruikt werd.

In sleuf 7 werden aanvankelijk drie sporen aangetroffen. Tegen de zuidelijke profielwand tekende zich een donker gekleurd rechthoekig spoor af (S7.1). Centraal in de sleuf tekenden zich twee scherp afgelijnde vierkante paalkuiltjes af (S7.2 en 7.3). Gezien S7.1 deels bedekt werd door de sleufwand werd besloten een klein kijkvenster aan te leggen. Bij de aanleg van kijkvenster 2 kwam nog een vierde spoor tevoorschijn. Het betrof een gelijkaardig spoor als S7.1, een afgerond rechthoekig spoor met donkerbruine vulling en sporen van verbanding aan de oostzijde. Bij het couperen bleken beide sporen minimaal te zijn bewaard. In de sleufwand was te zien dat ze door het oudste plaggenpakket heen waren aangelegd en dus jonger zijn.

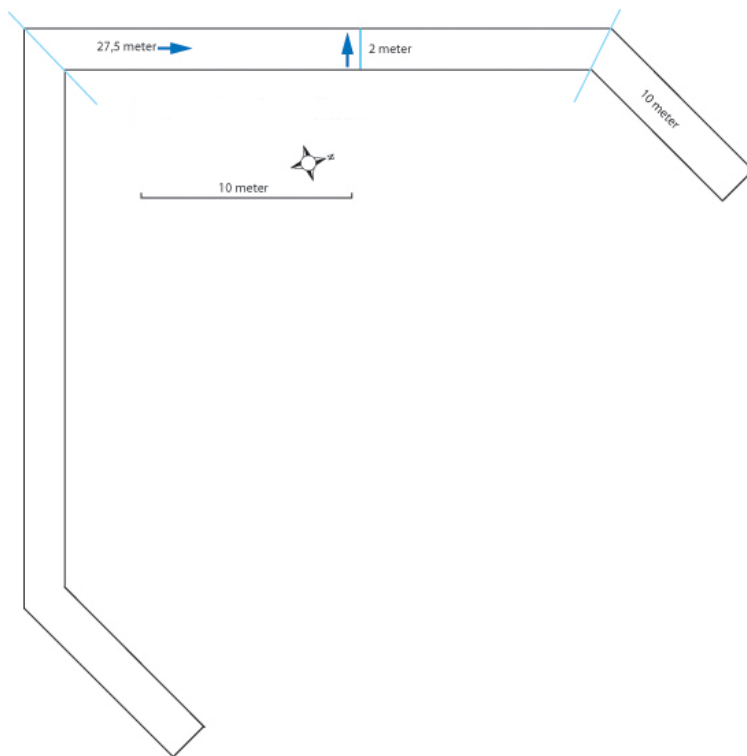
Proefsleuf 9-10-11-12-13-14

De sleuven 9 tot en met 14 werden eveneens in de lengterichting van de percelen en parallel aan mekaar aangelegd. Op percelen 377K, 377B, 375 en 374 A was het bodemprofiel enigszins anders dan op de voorgaande terreinen. De bodem bestond hier uit een gewone droge lemig zandbodem met structuur B-horizont (Sbb) bodem. De bouwvoor heeft op deze terreinen een dikte van ca. 20-30 cm en sluit qua samenstelling aan bij de donkere humeuze bovenlaag die ook op alle andere voor tuinbouw gebruikte percelen te herkennen was. Sleuven 9, 12, 13 en 14 konden niet tot tegen de randen van het projectgebied worden doorgetrokken vanwege de aanwezigheid van nog in gebruik zijnde groententuinen en aanplantingen van bomen. In geen van deze zes sleuven werden archeologische sporen aangetroffen.

3.2.2 Fase 2 (afb. fase 2: kijkvensters)

Kijkvenster 1

Naar aanleiding van de vondst van een grachtstructuur die in meerdere sleuven van het meest noordelijk gelegen deel van het terrein voorkwam, werd in overleg met de ZOLAD besloten een kijkvenster aan te leggen. Doel van het kijkvenster was na te gaan of de zichtbare delen van grachten in de sleuven met mekaar in verband stonden, en zo ja, hoe deze structuur diende geïnterpreteerd te worden.

Afb 10. Lijnenplan van de redan (ARON bvba)

Het kijkvenster werd machinaal aangelegd en strekte zich uit over het grootste deel van de percelen nrs. 387N, 384R en 381R. Het besloeg een oppervlakte van ca. 800 m² (afb. fase 2: detail kijkvenster). Gezien de vondst van een goed bewaard stuk handgevormd aardewerk in de uitbreiding van sleuf 3 werd het vlak in twee fases aangelegd. De 22 samen gevonden fragmenten van één handgevormde pot, neergezet in een kleine kuil die houtskoolspikkels bevatte, deed namelijk het vermoeden rijzen dat er zich onder en gedeeltelijk in de oudste pluggenbodem de resten van een verploegd bronstijd grafveld konden bevinden.

Eerst werd schavend verdiept tot op de overgang tussen de onderste laag pluggen en de moederbodem. Gezien sporen zich op dat niveau niet of

nauwelijks aftekenden wegens de zo goed als identieke kleur van de oudste pluggenbodem en de B2h-horizont werd na een controle van het vlak op vondsten en/of spikkels bijmenging schavend verdiept tot het vlak leesbaarder werd (van -76 tot -83 onder maaiveld) in de hoop op een dieper niveau nog aflijningen van sporen te kunnen herkennen. Dit bleek op vier plaatsen het geval te zijn. Sporen 103, 104, 105 en 112 waren iets grijzer gekleurd dan het omliggende zand. Uit S104 werden twee stukjes silex, en enkele scherven handgevormd aardewerk gerecupereerd. Samen met de vondst van de 22 samen horende fragmenten bronstijd aardewerk uit de uitbreiding van SL3 en vijf fragmenten bronstijaardewerk uit S104 is dit het enige aardewerk dat in een afgelijnd spoor (en dus niet als puntvondst in het vlak) kon worden ingezameld. Resten van verbrand bot, of andere geassocieerde vondsten werden niet vastgesteld.

De afzonderlijke grachtdelen uit sleuven 1, 2 en 3 die aanleiding hadden gegeven tot het aanleggen van kijkvenster 1 bleken bij het vergroten van het archeologisch vlak wel degelijk met elkaar in verbinding te staan. Op een klein deel van één uiteinde (NO) na kon in kijkvenster 1 een volledige 'pijlvormige' grachtstructuur worden blootgelegd. De punt van deze structuur lag in zuidwestelijke richting, de open achterzijde in noordoostelijke richting. Het gaat hier om een militair aarden veldwerk, nl. een redan (*cfr. infra*) uit de periode van de Tachtigjarige oorlog (1568-1648 AD).

Doorheen de grachtstructuur werden vier coupes aangelegd. Twee coupes konden wegens voortijdig instorten echter niet worden gedocumenteerd. We kregen wegens de erg losse en onstabiele bodem slechts twee keer de kans deze profielen te fotograferen en in te tekenen. Alle coupes vertoonden echter eenzelfde opbouw en vulling van de grachten (*afb. 11*).

Coupe 2 werd aangelegd tegen de rand van kijkvenster 1, tegen de noordelijke wand van sleuf 2 en in het midden van de noordelijke arm van de redan. De gracht is hier ca. 3 meter breed en 2 m diep. Afgezien van de reeds besproken bodemopbouw (*supra*) was te zien dat de gracht drie vullingen bevatte. De onderste laag vulling (S 102) was sterk gespikkeld en bestond voornamelijk uit hetzelfde materiaal als de moederbodem, maar dan met de B2h en

Afb.11: Coupe 2 (Foto ARON bvba)

ijzeraanrijkingshorizont sterk vermengd. Onderaan in deze vulling was serie inspoelingsbandjes te zien. Het gaat om een vulling die dateert van kort na het aanleggen van de gracht, m.a.w. uit de gebruiksfase. Dat deze laag tegen de binnenzijde van de 'pijlvormige' structuur omhoog loopt doet vermoeden dat de uitgegraven grond aan deze zijde als een wal was opgegooid. Een

deel van de uitgegraven grond, sterk vermengde moederbodem en bouwvoor, is tijdens de gebruikperiode van de gracht naar beneden gegleden en tegen de binnenzijde en op de bodem blijven liggen. In deze laag kwamen bijna geen vondsten voor. Er werden enkel een fragment van een melkteil met een gevlamd geelgroen/donkerbruine geglazuurde binnenzijde (V20) en een kleine Gallo-Romeinse scherf in Tiens baksel aangetroffen. Het Gallo-Romeinse aardewerk is met zekerheid verplaatst materiaal, de melkteil kan dateren uit de periode van de aanleg van de gracht.

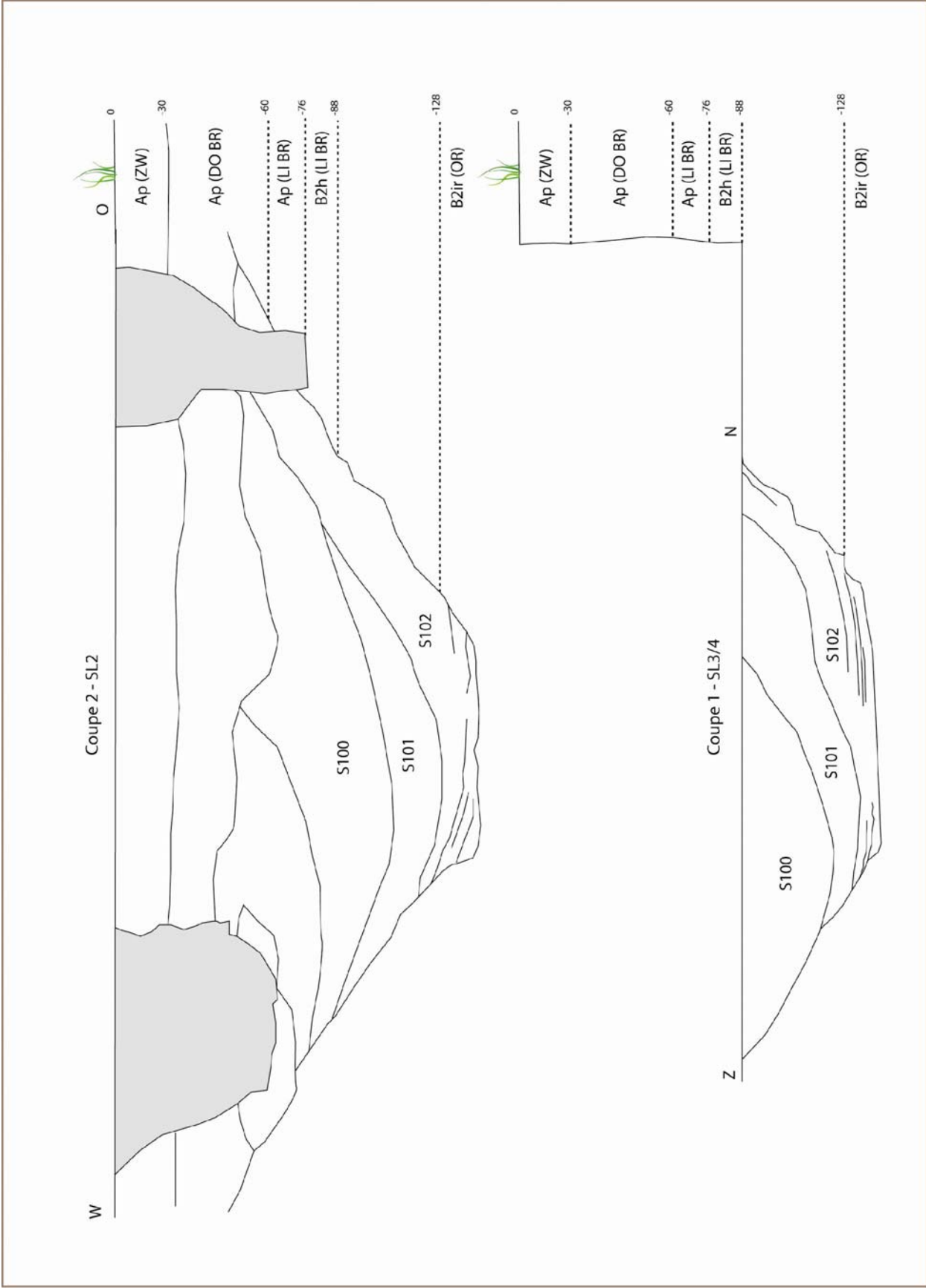
Op deze onderste en sterk gespikkelde laag, was een tweede meer gevlekte laag gelegen. Gezien de sterke gelijkenis met S102 en de samenstelling die eveneens bestaat uit vermengd moedermateriaal met bouwvoor zou deze laag kunnen overeen komen met het weer dempen van de gracht bij het uit gebruik nemen van de redan met de binnenliggende wal. In deze laag werden meer vondsten aangetroffen. V 188 bestaat uit twee loden musketkogels die 17de tot midden 19de eeuws kunnen zijn.

De bovenste vullingslaag van de gracht (S100) was veel donkerder van kleur dan beide onderliggende lagen, en bevatte veel meer (meestal secundair) vondstmateriaal. Deze laag verschilde in kleur niet erg van de bovenliggende laag plaggenbodem, waardoor het onderscheid tussen deze beiden erg moeilijk te zien was. Aan de oostzijde van coupe twee was nog net te zien dat de gracht doorloopt tot ongeveer in het midden van de donkerbruine plaggenbodem, en de daaronder liggende plaggenbodem (lichtbruin) volledig doorsnijdt.

De bovenste twee lagen die te onderscheiden waren in coupe 2 van de gracht bestonden uit 'recent' aangevoerde bodem. De bouwvoor bestaat uit zwarte tuinbouwgrond.

Coupe 1 werd aangelegd in het midden van de zuidelijke arm van de redan. Ze was in opbouw en samenstelling identiek aan het profiel verkregen uit coupe 2 (*zie afb 9, en coupe 2 – sl2*). Tot slot werden in kijkvenster 1 ook zes plantkuilen, op drie rijen, vastgesteld. Deze horen vermoedelijk bij de boomgaard die op het terrein aanwezig was vóór het als tuinbouwakker in gebruik genomen werd².

² Mondelinge informatie door de omwonenden.

1 meter

Moederbodem: Fimic anthrosol (plaggenbodem): Sbm

3.3 Vondstmateriaal

3.3.1 Aardewerk en terra-cotta

Bronstijd

Zoals in de vorige paragraaf werd uitgelegd werd besloten het kijkvenster aan te leggen in twee fases na de vondst van een concentratie van 22 fragmenten van één handgevormd recipiënt (V27) in de onderzijde van het profiel dat zichtbaar was bij de uitbreiding van sleuf 3. De fragmenten zijn tussen 8 en 16 mm dik, vertonen een gegladde buitenzijde en gegladde binnenzijde en zijn met erg grove witte kwarts gemagerd. Macroscopisch zijn als magering enkel kwarts en wat schaarse spikkels chamotte te herkennen. De buitenzijde van de kom of pot is oranje-roze terwijl de binnenzijde donkerbruin tot donkergrijsbruin te noemen is. Onder de fragmenten bevinden zich drie bodemfragmenten en één randfragment. De rand is 8 mm dik en bovenaan afgerond. Na ongeveer een centimeter gaat de rechtopstaande rand over in de naar buiten gebogen buik van de kom of pot. Een diameter kon wegens de kleine omvang van het randfragment niet bepaald worden. Nergens is op de fragmenten versiering zichtbaar. De fragmenten zijn afkomstig van een relatief grote kom of pot. Bij de verdere aanleg van kijkvenster 1 werden in totaal op zeven locaties nog 21 bijkomende fragmenten handgevormd aardewerk van hetzelfde type ingetekend. De meeste scherven werden als losse vondst op het vlak aangetroffen. Enkel V5 werd binnen een afgelijnd spoor gevonden (S104).

Afb. 12: Boven: 22 fragmenten afkomstig van één recipiënt. Onder: De 4 grootste fragmenten uit S104 (Foto ARON bvba)

Gallo-Romeins

Alle Gallo-Romeins aardewerk en alle fragmenten van *tegulae* (zie vondstenlijst) die werden aangetroffen op het terrein bevonden zich in secundaire context. Al het materiaal bevond zich ofwel in de bouwvoor, ofwel in de pluggenbodems, ofwel in de vulling van de gracht van de redan alwaar het ook via het vergraven van de pluggenbodems en de bouwvoor terecht gekomen is.

Middeleeuws

Al het middeleeuws aardewerk (zie vondstenlijst) dat werden aangetroffen op het terrein bevond zich in secundaire context. Het materiaal bevond zich ofwel in de bouwvoor, ofwel in

de plaggenbodems, ofwel in de vulling van de gracht van de redan alwaar het ook via het vergraven van de plaggenbodems en de bouwvoor terecht gekomen is.

Postmiddeleeuws

Enkele postmiddeleeuws vondsten kunnen mogelijk in relatie staan met het gebruik van het terrein als versterkte militaire kampplaats in de periode van de Tachtigjarige Oorlog. Het gaat om enkele 16de – 17de eeuwse fragmenten van aardewerk die uit de gracht van de redan werden gerecupereerd (zie vondstenlijst).

3.3.2 Silex

Midden – Paleolithicum

Als een losse vondst (V14) op het vlak (S777) werd een middenpaleolithische schrabber³ op afslag aangetroffen. Technisch gezien is het een Levalloisafslag met twee geretoucheerde boorden. De gebruikte vuursteen heeft een grijze kleur aan de hiel en wordt naar de punt toe zwart. Dit artefact hoort thuis in het zand van de moederbodem, die bestaat uit door de maas afgezette zanden en grind. De vuurstenen artefacten die op voormalige rivieroeveren worden gevonden, stammen uit Maasafzettingen die door het Saale-landijs gestuwd zijn. Op die manier is de Saale-landijsbedekking een terminus ante quem voor de artefacten. De goed bewaarde eindschrabber dateert tussen 250.000 en 150.000 BC.

*Afb. 13: Middenpaleolithische schrabber
(Foto ARON bvba)*

Overig

Bij de aanleg (S888) van het vlak in kijkvenster 1 werden elf silexfragmenten ingezameld (V11, V15-2, V 12, V 106) en één kern (V13). Twee afslagen en de kern zijn vervaardigd uit Wommersomkwartsiet. Ook in de lichtbruine vulling van de gracht werden twee silex afslagen aangetroffen (V120). Vermoedelijk gaat het hier om artefacten die verplaatst en verploegd werden bij het aanbrengen van de oudste plaggenhorizont. Tot slot werden uit S104, geassocieerd met een vijftal fragmenten Bronstijdaardewerk, twee silex afslagen gerecupereerd.

3.3.3 Steen

Bij de aanleg van het vlak in kijkvenster 1 werden uit de oudste plaggenhorizont twee stukken van een maalsteen uit arkose ingezameld (V104). Eén zijde van de maalsteen is bol en door gebruik gesleten. Het gebruik van arkose maalstenen komt voor vanaf de Bandkeramische periode (5300 v. Chr.) tot en met de Gallo-Romeinse periode.

Afb. 14: Fragment van maalsteen uit arkose (Foto ARON bvba)

³ Convergente boordschrabber, met dank aan T. Vanderbeken

Afb. 14: Laat-Romeinse bronzen haarnaald van het Wijstertype (Foto ARON bvba)

3.3.4 Metaal

Gallo-Romeins

De twee laat-Romeinse bronzen objecten (V3 en V7) die werden aangetroffen op het terrein bevonden zich in secundaire context. Een laat-Romeinse haarnaald van het Wijstertype⁴ (V3) werd aangetroffen in S100, de meest recente vullingslaag van de gracht van de redan. De bronzen gesp (V 7) met (verdwenen) ingelegde decoratie werd in de bouwvoor aangetroffen.

Afb. 15 Romeinse gesp (Foto ARON bvba)

Postmiddeleeuws

Uit de vulling van de gracht werden vier loden musketkogels ingezameld, twee uit S100, de bovenste laag van de vulling, en twee uit S101, de middelste laag uit de vulling.

Overig

Bij de aanleg van het vlak werden enkele niet determineerbare ijzeren objecten ingezameld, alsook een deel van een hoefijzer en enkele spijkers.

3.4 Datering en interpretatie van de archeologische sporen

De sporen die tot dusver werden aangetroffen kunnen op basis van het geassocieerde vondstenmateriaal ruwweg in drie chronologische fases worden onderverdeeld.

De oudste sporen bestaan uit enkele kuilen die zich nauwelijks in de B2h horizont van de moederbodem aftekenden. Ze konden worden herkend en van het omliggende

⁴ Met dank aan de heer Luc Van Impe

moedermateriaal worden afgelijnd op basis van een bijmenging met wat houtskoolspikkels en af en toe een stukje handgevormd aardewerk. Bij het couperen bleken deze sporen niet dieper als enkele centimeters in de bodem te zijn bewaard. Het aardewerk in deze kuilen is sterk fragmentair bewaard, met grove kwarts gemagerd, donkerbruin of zwart van kleur en dikwandig. Geen enkel fragment vertoonde decoratie op de buitenzijde. Het is in de bronstijd te dateren. Mogelijk gaat het hier om de laatste resten van een sterk verploegd grafveld. Er werden echter geen vondsten of sporen aangetroffen die bewijzen dat het hier met zekerheid om grafcontexten gaat, en niet om een ander type van bronstijdkuilen met resten van aardewerk. Vermeldenswaard in dit kader is een oude publicatie van de vondst van 'asurnes' bij de aanleg van de parktuin van notaris *Keelhoff* (in 1856-1863) die grenst aan de noordzijde van het projectgebied⁵.

In de vroege tot volle middeleeuwen werden de terreinen in de projectzone in gebruik genomen als een akkercomplex. De bronstijdsporen (nederzettingssporen?) werden hierbij met een aangevoerd plaggende dek afgedekt. Bij de bewerking van deze plaggende bodem werd een deel van de onderliggende bodem, en de zich daarin bevindende bronstijdsporen, met de bouwlaag vermengd. In de aangevoerde pluggen bevonden zich relatief grote hoeveelheden Romeinse dakpanfragmenten, Romeins en vroeg- en volmiddeleeuws aardewerk.

Bovenop dit oudste plaggende dek bevindt zich nog een tweede, even dikke, ophogingslaag. Deze lijkt zich op basis van het geassocieerde aardewerk vanaf de 16de eeuw te hebben gevormd.

Het is in dit pakket dat de vijfhoekige militaire structuur werd uitgegraven. Het gaat om een aarden veldwerk⁶, aangelegd voor een tijdelijk gebruik zoals bijvoorbeeld de verdediging van een kampement. Typologisch gaat het om een *redan*, een in de keel⁷ open verdedigingswerk bestaande uit twee aaneensluitende rechte wallen die door middel van *courtines*⁸ tot een linie aaneengeschakeld konden worden⁹. Ook de twee veldoventjes die in sleuf 7 werden vastgesteld horen vermoedelijk in deze militaire fase thuis. Bij eerder onderzoek te Lanaken op het industrieterrein 'Europark' konden aan de hand van een grote hoeveelheid identieke rechthoekige structuren met haardresten de linies van een 17de of 18de eeuws kampement op het terrein gereconstrueerd worden¹⁰.

De enige mobiele *militaria* die op het terrein werden aangetroffen, en die mogelijk een relatie hebben met de *redan* zijn een vijftal musketkogels afkomstig uit de vulling van de grachten.

We kennen voor Neerharen uit de periode van de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) met zekerheid drie militaire kampementen die in relatie stonden met verschillende belegeringen van Maastricht. Het gaat in dit geval vermoedelijk om een Spaanse stelling, opgeworpen tijdens de Tachtigjarige Oorlog, ofwel bij de eerste belegering van Maastricht in 1579, ofwel bij het Beleg in 1632, ofwel in de nasleep hiervan in 1634. Drie keer op rij werd Neerharen en omgeving door het Spaanse opperbevel als kampplaats voor de troepen verkozen, waarbij het nabij gelegen kasteel Pietersheim in 1579 als hoofdkwartier werd ingericht en onderdak

⁵ CAPENBERGHS J. (1985) *De begraafplaatsen uit de Romeinse tijd in het Limburgse Haspengouw*, onuitgegeven licentiaatthesis, p.171-173.

⁶ Niet duurzaam verdedigingswerk, aangelegd in het terrein. MOHR A. H. (2004) *Terminologie verdedigingswerken, inrichting, aanval en verdediging. Een herziene en uitgebreide bewerking van Vestingbouwkundige Termen van A.H. Mohr*, VAN KERCKUM P.C., P.J.M. KAMPS & J. DE ZEE (red.) Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht, 1999, p. 44.

⁷ Van de vijand af gekeerde zijde. Bron idem, p. 27.

⁸ Deel van een vestingwal gelegen tussen twee bastions. Bron idem, p. 17.

⁹ MOHR A. H. (2004) *Terminologie verdedigingswerken, inrichting, aanval en verdediging. Een herziene en uitgebreide bewerking van Vestingbouwkundige Termen van A.H. Mohr*, VAN KERCKUM P.C., P.J.M. KAMPS & J. DE ZEE (red.) Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht, 1999, p. 35

¹⁰ Eindrapport van het archeologisch onderzoek te Lanaken – Europark 2007-8 door BAAC bv (in productie, mondelinge informatie)

bood aan de Spaanse bevelhebber *Alexander Farnese*. We beschikken echter niet over gedetailleerde informatie in verband met de legerlocatie van de Spaanse eenheden in 1579.

Over het beleg van Maastricht in 1632 zijn we beter geïnformeerd. De op dat moment tot de Spaanse Zuidelijke Nederlanden behorende stad werd in 1632 verdedigd door zowel burgers als Spanjaarden tegen de troepen van *Prins Frederik Hendrik van Oranje Nassau*¹¹. Op 9 juni 1632 kwam *Frederik Hendrik* met zijn Franse, Waalse, Engelse en Schotse troepen bij Maastricht aan. Gedurende het beleg werd door de Spaanse koning een ontzettingsleger naar Maastricht gezonden. Op 2 juli 1632 kwamen de Spaanse troepen onder leiding van *Don Gonzalez de Córdoba* aan en vestigden ze zich te Neerharen. Nadat tot 21 augustus strijd werd geleverd stuurde de belegerde stad een onderhandelaar naar *Prins Frederik Hendriks* troepen, en werd de volgende dag de overgave van Maastricht getekend. De locatie van de Nederlandse circumvallatielinie, de kampementen en versterkingen, en de troepenbewegingen staan gedetailleerd afgebeeld op een kaart uit 1633 die in het Stadsarchief van Maastricht bewaard wordt¹².

Afb. 16 : Kaart met weergave van het Beleg van Maastricht in 1632 uit het Stadsarchief van Maastricht. Rood: projectgebied bij benadering (noorden rechts). Foto door Jean Maenen.

¹¹ Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden

In de daarop volgende jaren werd Maastricht, nu deel van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, verschillende keren belegerd door Spaanse troepen.

Een bron in het archief van de *Familie de Merode* (zie bijlage 1) vermeldt een kamp van de Spaanse troepen in 1634 onder hun aanvoerder *Markies d' Aytona*, die ongetwijfeld gebruik gemaakt hebben van wat nog aanwezig was aan Spaanse stellingen uit het beleg twee jaar eerder. De herinname van de stad die de Spanjaarden voor ogen hadden bleef echter zonder resultaat.

4. Aanbevelingen

Met het oog op mogelijke toekomstige bouwprojecten in het centrum van Neerharen lijkt het ons aangewezen rekening te houden met het bestaan van een Bronstijdsite en/of grafveld in de omgeving van het projectgebied.

Een tweede punt van aandacht bij onderzoek te Neerharen, en bij uitbreiding de volledige regio die grenst aan de stad Maastricht, wordt gevormd door de sporen van opeenvolgende oorlogshandelingen en belegeringen van deze stad tussen het einde van de 16de en het midden van de 18de eeuw. Gezien de aan de Delstraat aangetroffen *redan* vermoedelijk deel uit maakte van een linie, kunnen we er van uit gaan dat in rechte lijn boven en onder de *redan* de kans groot is dat bij graafwerken in de toekomst eveneens sporen uit deze periode worden aangetroffen. De vondst van een dergelijk kortstondig gebruikt aardwerk maakt een periode in de geschiedenis tastbaar die weliswaar veel sporen heeft nagelaten in archieven, teksten en afbeeldingen, maar waarvoor tot nu toe voor Limburg maar beperkte en versnipperde archeologische data beschikbaar zijn.

Bibliografie

Monografieën en artikels

DECKERS J. (1997) *Bodemgeografie voor archeologen*, Leuven

CAPENBERGHS J. (1985) *De begraafplaatsen uit de Romeinse tijd in het Limburgse Haspengouw*, onuitgegeven licentiaatthesis, p.171-173.

MAENEN J., R. DRIESEN en B. INDEKEU (eds.)(2005) *Tesi Samanunga vvas edele unde sconu. Liber amicorum Theo Coun*, Hasselt, 2005.

MOHR A. H. (2004) *Terminologie verdedigingswerken, inrichting, aanval en verdediging. Een herziene en uitgebreide bewerking van Vestingbouwkundige Termen van A.H. Mohr*, VAN KERCKUM P.C., P.J.M. KAMPS & J. DE ZEE (red.) Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht, 1999

FOKKENS, H. en R. JANSEN (red.), 2002: *2000 jaar bewoningsdynamiek. Brons- en ijzertijdbewoning in het Maas-Demer-Scheldegebied*, Leiden.

KOOIMANS L.P.L., VAN DEN BROEKE, P.W. , FOKKENS H. en A. VAN GIJN, 2005: *Nederland in de prehistorie*, Amsterdam.

KOOT, C.W. en R. BERKVENS (red.) 2004: *Bredase akkers eeuwenoud. 4000 jaar bewoningsgeschiedenis op de rand van zand en klei*, Rapportage Archeologische Monumentenzorg, 102, Breda.

PITON, D. (ed.), 1993 : *La céramique du Vème au Xème siècle dans l'Europe du Nord-Ouest. Actes du Colloque d'Outreau (10-12 avril 1992)*, Numéro hors-série de Nord-Ouest Archéologie, pp. 385-407.

¹² Met dank aan de heer Jean Maenen voor het aanbrengen van deze informatie.

Kaarten

Topografische kaart 1/10000, raster, Nationaal geografisch instituut.

Atlas van de Buurtwegen (1841)

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van Graaf de Ferraris (1771-1778), heruitgegeven door het Gemeentekrediet van België, 1965.

Archeologisch archief

Het archeologisch archief, de vondsten en de plannen werden overgemaakt aan het depot van de ZOLAD te Riemst. Het archief bestaat uit een afgedrukt eindrapport, en een cd-rom met een digitaal eindrapport en de digitale foto's die op het terrein werden gemaakt.

Op de teksten en de foto's geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten, plannen of de foto's schriftelijk over te maken op info@aron-online.be

Bijlage 1: Archiefteksten

Onze dank gaat uit naar de heren Theo Coun, Jean Maenen en Tony Waegeman voor het aanleveren van een grote hoeveelheid achtergrondinformatie bij 'het Beleg van Maastricht' en de geschiedenis van Neerharen en Lanaken in deze periode.

Uit de studie van de rekeningen in de archieven van het kasteel van Neerharen door de heer Coen kan besloten worden dat het Spaanse leger in Neerharen kampeerde van begin december 1576 tot begin mei 1577. Uit een tweede archivalische bron weten we dat de Spaanse troepen onder Markies d' Aytona te Neerharen gelegerd waren in 1634.

1.1 Spanjaarden te Neerharen tussen 1574 en 1580.

Door Theo Coun.

Uittreksels uit de rekeningen van het kasteel van Neerharen (1574-1580): Hasselt, Rijksarchief, Neerharen, heerlijkheid nr. 1

Tekstuitgave: uitgaven van december 1576 tot september 1577

(134bis v, B) [1] Item gecomen te Eick den 7 december, het schip vracht kost 17 dalder een oort, betae<lt>. [2] Noch in de Croon te Eick verteert diet opdroegen en fuerden 1,5 gulden Brabans. **[3] Ick track van Haren doet vol Spaniers lach met de beesten, kosten 1 rixx dalder te Uuickhoven het veergelt, de paspoort te Tricht van den coronel 0,5 dalder.** [4] Wy met de beesten en perd op gheen syde de Mase den nacht moeten blyven, vertert 15 stuiver Brabans. [5] De koeien hebben gehadt aen stroo en foeder te Uermont en elders 1,5 gulden Brabans mettet folck. [6] Iten gegolden 0,5 foeder kalen, kosten 2,5 gulden Brabans. [7] Noch 1 ton biers kost I konincx dalder. Noch aen 400 stroos te hale<n> van Haren, kost 36 stuivers Brabans. [8] Item te Eick laten maken 1 nieu radt in de ker, met beslaen kost 37 stuivers Brabans. [9] Te Stockem te halen dat daer lach, kost 30 stuivers Brabans. [10] Item Gerekens schoenen kosten 19 stuivers Brabans. [11] Den kluisen man betaelt van werken en dat hy te Arnhen geweest heft.

2 te Eick: hs. \te Eick/ 4 vertert: hs. verte<rt>/

(135r, B) [1] Item laten maken eenen nieuwen achterhaem voort perdt, kost 18 stuivers Brabans. [2] Noch aen 3 vadt salts 3 dalder. [3] Noch 6 pont kertsen 19 stuivers Brabans. [4] Noch 1 ton biers 1 konincx dalder. [5] De maent vanden solder betaelt 2 gulden Brabans. [6] Noch 0,5 foeder kolen kost 2,5 gulden Brabans. [7] Item het stroo en schip huey kost hier te brengen 9,5 gulden Brabans. **[8] Het kost op te fueren soo ons perden genomen waren van de Spaniers, den wagen 6 stuivers Brabans, waren seven wagen, kost 2 gulden 2 stuivers Brabans en van een verkma<n> 4 stuivers Brabans.**

(135v, B) [1] Item gegolden te Maseick 4 vadt savelkoren te saien, het vadt 17 stuivers Brabans in mert. [2] Noch de huishuer int Kruis te Eick 17 gulden Brabans. [3] Aent schip daer ick met quam van Eick den 10 mert, met wat godts te saien 1 rixx dalder. [4] Remen de beesten van Havert gehaelt en daer verteert de beesten 24 gulden Brabans. **[5] Item doe de Spaniers te Haren quam met het gance leger, de perden, verken en koeien na Guel oover geschipt en weder hier gebrocht 10 gulden corent, en dat folck verteert 4 gulden corent.**

(136r, B) [1] Noch 3 kannen wyns Lentken en Griet gehaelt en vis en eyeren voor 25 stuivers Brabans. [2] Noch haer met gedaen 1 konincx dalder vant gelt van de boter. [3] Item gerekent met Leneken dat hy heft gewerckt 28 dagen op synen kost aen tuinen, dachs 3 stuivers Brabans, met gelt betaelt, mackt 4 gulden Brabans 4 stuivers Brabans. [4] Noch heft

de Walin 1 konincx dalder ge<bracht>, die heft Lodderken op syn wercken. [5] Item Willem Pesten gew<erckt> 21,5 dach, wint dachs 3,5 stuiver Brabans, hem ock betaelt den 2 mey, mackt 3,5 gulden Brabans en 3 stuivers; hem rest 0,5 ricx dalder. [6] Item gegol<den> 1 Holancen kees, wecht 8 pont, het pont 8 stuivers corent. [7] Noch ontfangen van de korvers die 12 cronen en die ander 18 Trichter gulden 1 oort, daer van was gegol<den> 8 vadt wicken en 1 kop gesaeit. [8] Noch Gereken gedaen op syn huer 0,5 ricx dalder. [9] **Doen de Spaniers vertro<cken> syn** en Jan van Yter naet pert na Arnhem ginck 0,5 ricx dalder.

3 28 dagen: hs. 28 g dagen.

(136v, B) [1] Op saterdach den 9 mey van Tricht gebracht 1 ton biers, kost 8 gulden corent.

1.2 Spanjaarden te Neerharen in 1634.

Door Tony Waegeman.

Petersheimiana primo. Eerste deel van een inventaris en regesten van archivalia van de familie de Merode en hun goederen in Pietersheim en Lanaken, opgemaakt door Richard Hennessy, archivaris, ca. 1740. Algemeen Rijksarchief Brussel, Familiearchief van Merode-Westerlo, inv.nr. 4206, (oud nr. C 126)

“...Trois documents originaux qui font voir la franchise dont Petersheim at jouie tant de la part des Hollandais lors qu’il assiegerent Maestricht 1632, **que de celle du marquis d’Aytona en a° 1634 losqu’il étoit campé a Neerhaeren.**”

Petersheimiana primo, VII, f° 329 r°, nr. 43 en VII, f° 325r°-328v°, nr. 42

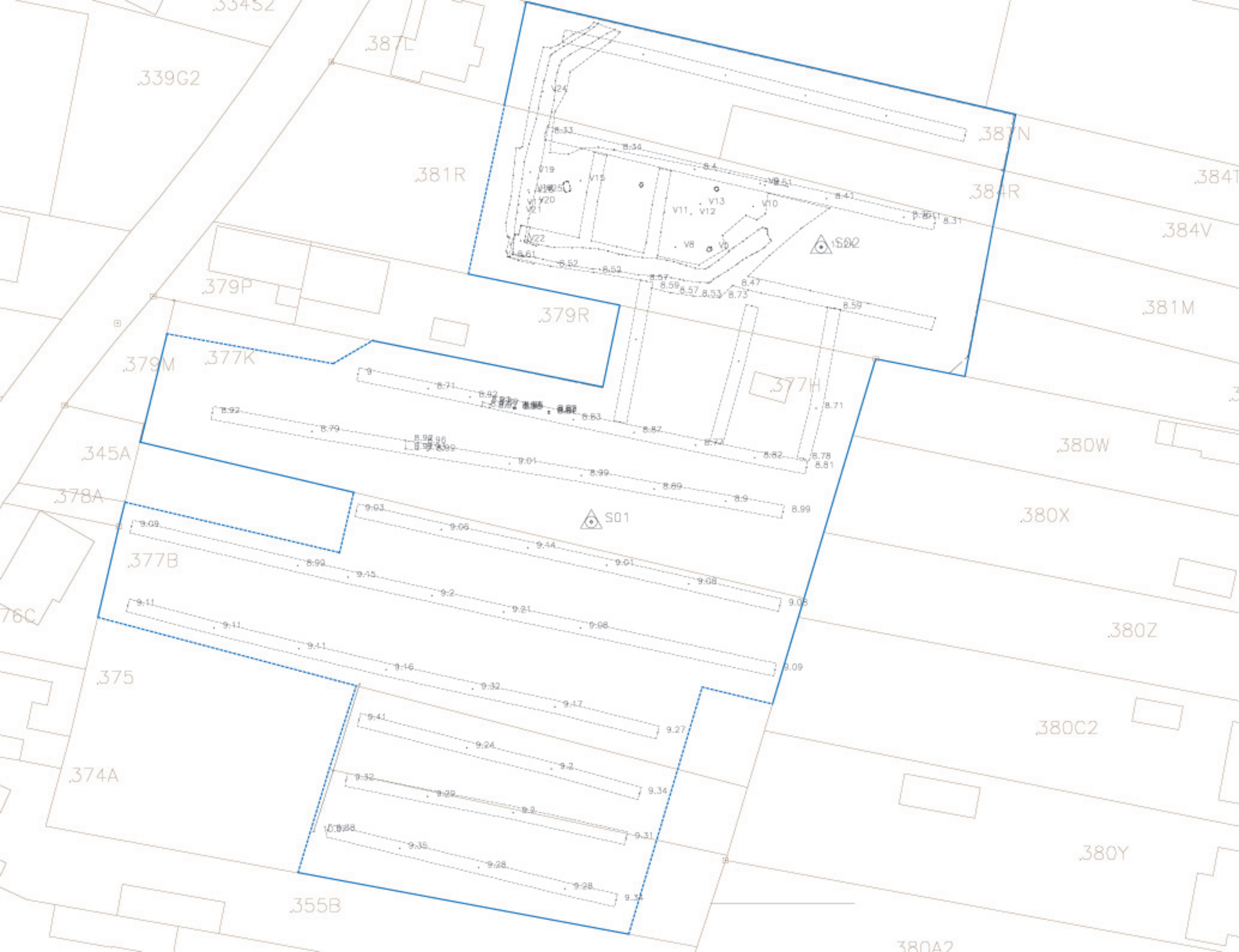
“... La 25 ième et dernière [lettre] de laditte farde marquée cidevant fol 324 r°, et entendu jusqu’ici, donne a connoitre **que le 25 juillet 1634 le marquis d’Aytona étant campé avec l’armee du roy a Neerharen**, voulut mettre garnison au chateau de Petersheim, sur quoi le Baron de Petersheim, Florend de Merode écrivit au duc de bouillon, Vi:comte de Turenne, alors gouverneur de Maestricht, et en obtint une declaration don’t la copie est ici jointe, qu’il avoit toujours gardé Petersheim pour une place neuter relevant du comte de Looz.”

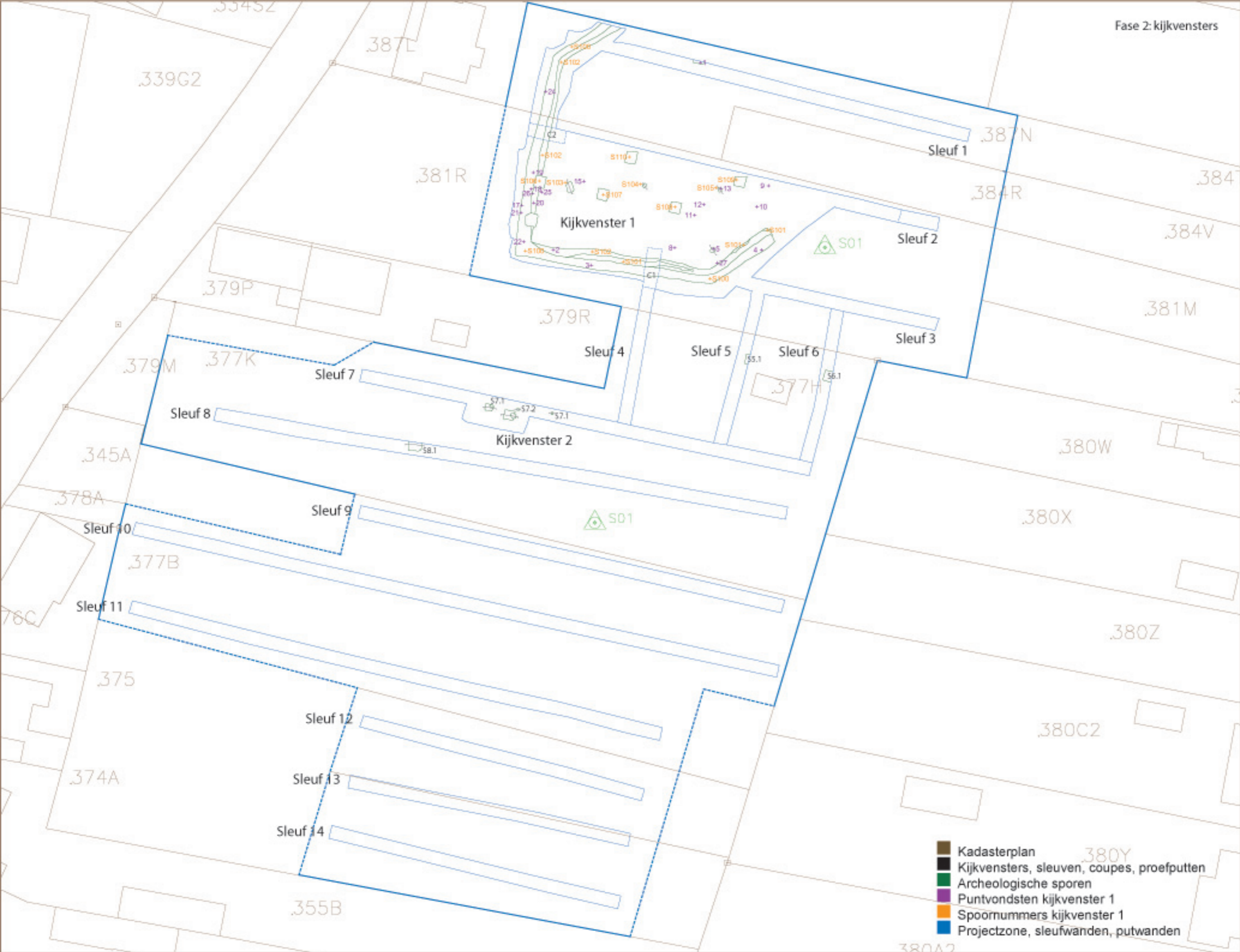
Bijlage 2: Overzichtsplan + detailplan

Bijlage 3: Sporenlijst

Bijlage 4: Vondstenlijst

Bijlage 5: Fotolijst

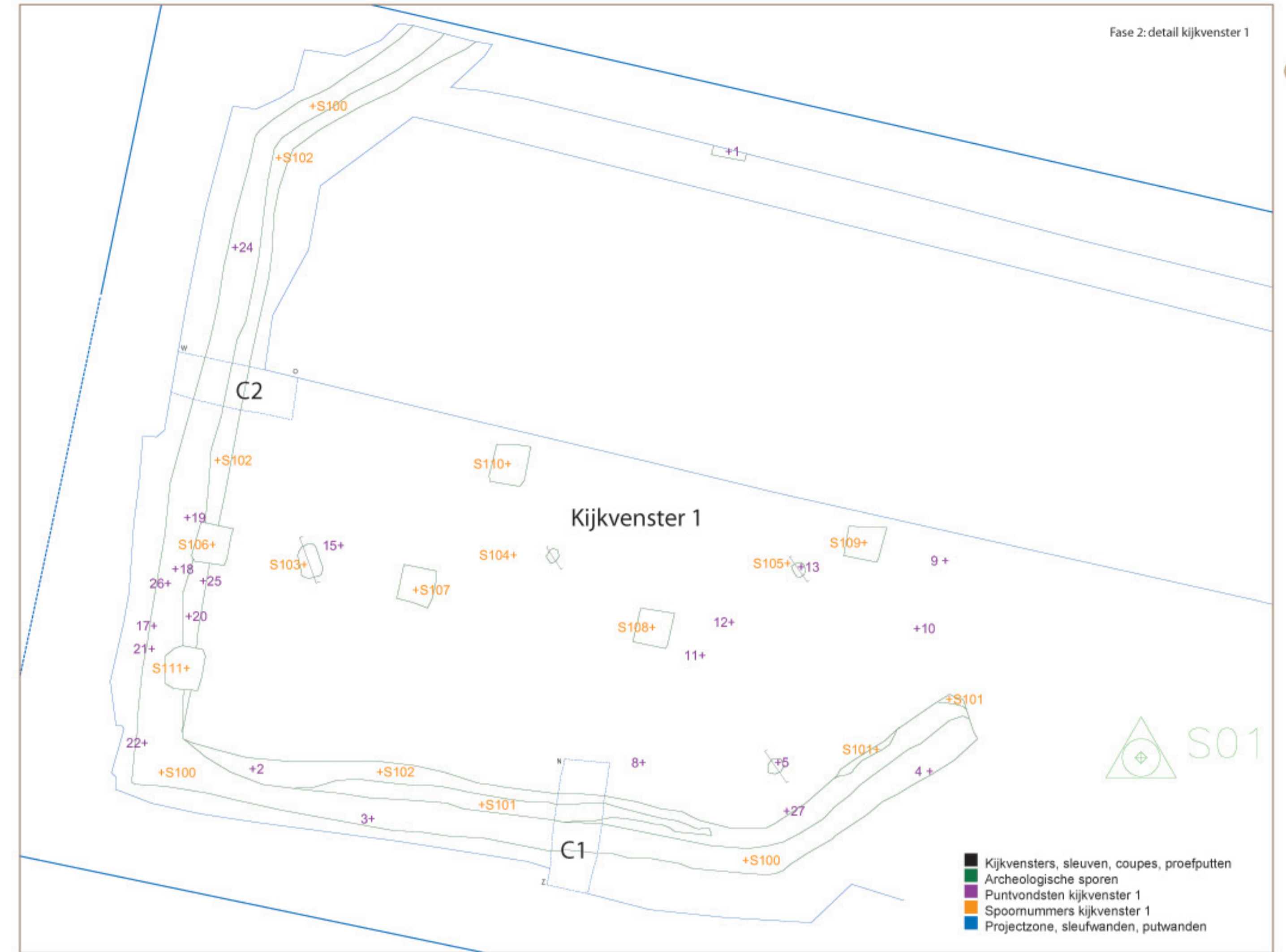

- Kadasterplan
- Kijkvensters, sleuven, coupes, proefputten
- Archeologische sporen
- Puntvondsten kijkvenster 1
- Spoornummers kijkvenster 1
- Projectzone, sleufwanden, putwanden

20 meter

20 meter

Sleufnr	Spoornr	Coupe	Soort	Beschrijving	Vorm	Kleur	Samenstelling	Oriëntatie	Begin	Einde	Relaties	Vondstnr	Opmerking
0	100	Ja	Opvullingslaag	Bovenste laag in de vulling van de redan-gracht	Langwerpig	DO BR op sommige plaatsen boogvormig gevamd	Za + kei + AW + Met + Bot	ZW-NO	1579	?	hoort bij 101,102		Punt van de redan naar het ZW, open zijde naar het NO
0	101	Ja	Opvullingslaag	Middenste laag in de vulling van de redan-gracht	Langwerpig	LI BR + GR + OR spik	ZA + Le + Vb Le + Hk + kei	/	1579	?			Punt van de redan naar het ZW, open zijde naar het NO
0	102	Ja	Opvullingslaag	Onderste laag in de vulling van de redan-gracht	Langwerpig	LI BR + DO BR gevlekt	Za + Kei	/	1579	1634			Punt van de redan naar het ZW, open zijde naar het NO
0	103	Ja	Kuil	Enkel te herkennen aan een wat grijzere tint en Hk-spikkeltjes	Ovaal	LI GR + GE Za	Za + weinig Hk Sp	/	?	?			
0	104	Ja	Kuil	Enkel te herkennen aan een wat grijzere tint en Hk-spikkeltjes	Rond	LI GR + GE Za	Za + weinig Hk Sp	/	?	?			
0	105	Ja	Kuil	Enkel te herkennen aan een wat grijzere tint en Hk-spikkeltjes	Rond	LI GR + GE Za	Za + weinig Hk Sp + AW	/	1200 BC	450 BC		13	AW Late Bronstijd - Vroege IJzertijd
0	106	Nee	Plantkuil	Recente plantkuil, resten van een boomgaard.	Vierkant	DO BR + ZW	Za + Le + Hu + Aw + Sk + Lei + Kei + Me + PI + Fr Ba	NO-ZW	/	/	Op lijn met 107 en 108	/	
0	107	Nee	Plantkuil	Recente plantkuil, resten van een boomgaard.	Vierkant	DO BR + ZW	Za + Le + Hu + Aw + Sk + Lei + Kei + Me + PI + Fr Ba	NO-ZW	/	/	Op lijn met 107 en 108	/	
0	108	Nee	Plantkuil	Recente plantkuil, resten van een boomgaard.	Vierkant	DO BR + ZW	Za + Le + Hu + Aw + Sk + Lei + Kei + Me + PI + Fr Ba	NO-ZW	/	/	Op lijn met 107 en 108	/	
0	109	Nee	Plantkuil	Recente plantkuil, resten van een boomgaard.	Vierkant	DO BR + ZW	Za + Le + Hu + Aw + Sk + Lei + Kei + Me + PI + Fr Ba	NO-ZW	/	/	Op lijn met 107 en 108	/	
0	110	Nee	Plantkuil	Recente plantkuil, resten van een	Vierkant	DO BR + ZW	Za + Le + Hu + Aw + Sk + Lei + Kei + Me + PI +	NO-ZW	/	/	Op lijn met 107 en 108	/	

				boomgaard.			Fr Ba						
0	111	Nee	Plantkuil	Recente plantkuil, resten van een boomgaard.	Vierkant	DO BR + ZW	Za + Le + Hu + Aw + Sk + Lei + Kei + Me + Pl + Fr Ba	NO-ZW	/	/	Op lijn met 107 en 108	/	
0	112	Ja	Kuil	Enkel te herkennen aan een wat grijzere tint en Hk-spikkeltjes	Rond	LI GR + GE Za	Za + weinig Hk Sp + AW		1200 BC	450 BC		5	AW Late Bronstijd - Vroege IJzertijd
0	777	Ja	Laag	B2H (LI BR) humushorizont moederbodem	/	LI BR + GE Za gevlekt	Za + Bronstijd AW + Si	/			Onder plaggenbodem 888	/	
0	888	Ja	Laag	Ap (LI BR) plaggendek	/	LI BR	GE Za gevlekt + weinig Hu + ONGL Middeleeuws AW + ROM AW + Romeinse DAKPAN + Bronstijd AW	/			Onder 999 en boven 777	/	
0	999	Ja	Laag	Ap (DO BR) plaggendek	/	DO BR	Za + Hu + Fr Ba + Fr St + GL AW + Me + Kei	/			Boven 888 en onder 1000	/	
0	1000	Ja	Laag	Ap (ZW) bouwvoor	/	ZW+ DO BR	Za + Le + Hu + Aw + Sk + Lei + Kei + Me + Pl + Fr Ba	/	/	/	Boven 1000	/	Recente teelaarde
1	1	Ja	Opvullingslaag	Bovenste laag in de vulling van de redan-gracht	Langwerpig	DO BR op sommige plaatsen boogvormig gevamd	Za + kei + AW + Met + Bot	ZW-NO	1579	?	hoort bij 101,102		Punt van de redan naar het ZW, open zijde naar het NO
3	1	Ja	Opvullingslaag	Bovenste laag in de vulling van de redan-gracht	Langwerpig	DO BR op sommige plaatsen boogvormig gevamd	Za + kei + AW + Met + Bot	ZW-NO	1579	?	hoort bij 101,102		Punt van de redan naar het ZW, open zijde naar het NO
3	2	Ja	Opvullingslaag	Bovenste laag in de vulling van de redan-gracht	Langwerpig	DO BR op sommige plaatsen boogvormig gevamd	Za + kei + AW + Met + Bot	ZW-NO	1579	?	hoort bij 101,102		Punt van de redan naar het ZW, open zijde naar het NO
3	3	Nee	Plantkuil	Recente plantkuil, resten van een boomgaard. (=S107)	Vierkant	DO BR + ZW	Za + Le + Hu + Aw + Sk + Lei + Kei + Me + Pl + Fr Ba	NO-ZW	/	/	Op lijn met 107 en 108	/	
5	1	Nee	Plantkuil	Recente	Vierkant	DO BR + ZW	Za + Le + Hu +	NO-ZW	/	/	Op lijn met 107	/	

				plantkuil, resten van een boomgaard.			Aw + Sk + Lei + Kei + Me + Pl + Fr Ba				en 108		
6	1	Nee	Plantkuil	Recente plantkuil, resten van een boomgaard.	Vierkant	DO BR + ZW	Za + Le + Hu + Aw + Sk + Lei + Kei + Me + Pl + Fr Ba	NO-ZW	/	/	Op lijn met 107 en 108	/	
7	1	Ja	Kuil	Verdiept veldoventje	Rechthoekig	DO BR vlek	Za + kei + AW + Met + Bot		1579	?			
7	2	Ja	Paalkuil	Vierkant paalkuiltje	Vierkant	DO BR Vlek	Za + weinig Hk Sp		/	/			
7	3	Ja	Paalkuil	Vierkant paalkuiltje	Vierkant	DO BR Vlek	Za + weinig Hk Sp		/	/			
8	1	Ja	Kuil	Verdiept veldoventje	Rechthoekig	DO BR vlek	Za + kei + AW + Met + Bot		1579	?			

Vondstnr	Sleufnr	Spoornr	Volgnr	Monster	Mat	Soort	Vorm	Aantal	Fragm	Begin	Einde	Opmerkingen
001	1	1.1	0	Nee	MET	Ijzer	/	1	/	/	/	Metalen strook beslag met twee spijkers er door.
002	K1	100	0	Nee	MET	Ijzer	Gesp	1	/	/	/	IJzeren gesp
003	K1	102	0	Nee	MET	Brons	Haarnaald	1	/	250	400	laat-Romeins type Wijster
004	K1	100	0	Nee	MET	Brons	Beslagplaatje	1	/	/	/	Datering en functie onbekend
005	K1	777	1	Nee	AW	Handgevormd	/	5	W	2000 v. Chr.	850 v. Chr	Bronstijd aardewerk, handgevormd, kwartsgemagerd
005	K1	777	2	Nee	SILEX	Debitage	/	2	/	/	/	Ook Bronstijd?
006	K1	777	0	Nee	AW	Handgevormd	/	6	/	2000 v. Chr.	850 v. Chr	Bronstijd aardewerk, handgevormd, kwartsgemagerd, 5 wandfragmenten en 1 wandfragment
007	/	999	0	Nee	MET	Brons	Gesp	1	/	0	400	Bronzen gesp
008	K1	777	0	Nee	AW	Handgevormd	/	3	W	2000 v. Chr.	850 v. Chr	Bronstijd aardewerk, handgevormd, kwartsgemagerd
009	K1	777	0	Nee	AW	Handgevormd	/	1	W	2000 v. Chr.	850 v. Chr	Bronstijd aardewerk, handgevormd, kwartsgemagerd
010	K1	777	0	Nee	AW	Handgevormd	/	2	W	/	/	/
011	K1	888	0	Nee	SILEX	Debitage	/	1	/	/	/	/
012	K1	888	0	Nee	SILEX	Debitage	/	1	/	/	/	/
013	K1	888	0	Nee	SILEX	Debitage	/	1	/	/	/	/
014	K1	777	0	Nee	SILEX	Afslag	Schrabber	1	/	250000	150000	Middenpaleolithische eindschrabber op afslag, verspoelde vondst uit Maasafzetting
015	K1	888	2	Nee	SILEX	Debitage	/	S	/	/	/	/
016	K1	777	1	Nee	AW	Handgevormd	/	3	W	2000 v. Chr	850 v. Chr	Kwartsgemagerd
017	K1	777	0	Nee	AW	/	/	2	W	/	/	1 handgevormd fragment
018	K1	100	0	Nee	MET	IJzer	?	1	/	/	/	Stuk van een werktuig?
019	K1	100	0	Nee	MET	IJzer	Spijker	2	/	/	/	Spijker, en stuk van een werktuig?
020	K1	102	0	Nee	AW	/	/	1	R	1600	1800	Melkteil
021	K1	100	0	Nee	AW	/	/	1	W	1200	1750	Geglazuurd Middeleeuws
022	K1	100	0	Nee	AW	Steengoed	/	1	W	1300	1800	/
023	K1	100	0	Nee	AW	/	/	1	W	/	/	Zeer klein
024	K1	100	0	Nee	PAN	/	tegula	1	/	0	400	/
025	K1	102	0	Nee	AW	Tiens	/	1	W	0	400	/
026	K1	100	0	Nee	AW	Handgevormd	/	1	W	2000 v. Chr	850 v. Chr.	Kwartsgemagerd
027	K1	777	0	Nee	AW	Handgevormd	/	22	W	2000 v. Chr	850 v. Chr	Kwartsgemagerd
028	K1	100	0	Nee	TURF	/	/	/	/	/	/	Op bodem van de gracht
100	/	888	1	Nee	AW	And.	(Pot)	15	W	1075	1375	LI BR Laag, aanleg

101	/	888	2	Nee	AW	And.	/	1	R	1075	1375	LI BR Laag, aanleg
102	/	888	3	Nee	AW	Pingsdorf	Pot	1	W	(Pingsdorf) 900	1200	LI BR Laag, aanleg, met RO beschilderd
103	/	888	4	Nee	PAN	/	/	23	/	Romeins	/	LI BR Laag, aanleg, grootste diameter ca 10 cm
104	/	888	5	Nee	STEEN	Arkose	Maal	/	W	IJzertijd	?	LI BR Laag, aanleg, 1 zijde mooi gepolijst
105	/	888	6	Nee	IJZER	Spijkers	/	/	/	/	/	LI BR Laag, aanleg, 2 schoenspijkers?
106	/	888	7	Nee	SILEX	Debitage	/	7	/	/	/	LI BR Laag, aanleg, DO GR silex
107	/	888	8	Nee	AW	Proto STG	/	2	/	1125	1325	LI BR Laag, aanleg
108	/	888	9	Nee	AW	Mix	/	25	/	/	/	Bronstijd + Romeins + ongeglazuurd Middeleeuws
109	/	100	0	Nee	IJZER	Spijker	/	11	/	/	/	11 grotere en kleinere ijzeren handgesmede spijkers
110	/	100	0	Nee	BOT	/	/	4	/	/	/	4 botfragmenten
111	/	100	0	Nee	PAN	/	imbrex	1	/	0	400	Romeinse dakpan, fragment
112	/	100	0	Nee	AW	Mix	/	35	/	/	/	Aardewerkfragmenten vanaf Bronstijd t.e.m. 18e eeuw (steengoed)
113	5	5.1	0	Nee	/	/	/	/	/	1750	1900	Stuk van melkteil, stuk van metaaldraad en 2 stukken van een recente dakpan
114	3	3.1	0	Nee	AW	/	/	2	W	/	/	/
115	K2	777	0	Nee	AW	/	/	8	/	/	/	18e-19e eeuws aardewerk?
116	/	999	0	Nee	MIX	/	/	31	/	/	/	Uit de ploegvoor, aardewerk en silex vanaf de Bronstijd tot recent
117	3	777	0	Ja	/	/	/	/	/	/	/	Grond omheen vondstnr. 27: handgevormd aardewerk Bronstijd
118	K1	101	0	Nee	LOOD	Musketkogel	/	2	/	1600	1850	Uit de vulling van de gracht
119	K1	101	0	Nee	MIX	/	/	/	/	/	/	Materiaal uit de vulling van de gracht: Romeinse dakpannen, mergelbrok, 2 slakken, Romeins aardewerk
120	K1	101	0	Nee	SILEX	Debitage	/	2	/	/	/	/
121	/	999	0	Nee	MET	IJzer	Hoefijzer	1	/	/	/	Stuk van een hoefijzer, oud type (ME)

Fotonummer	Soort opname	Sleufnummer	Spoornummer	Beschrijving	Genomen uit	Opmerkingen
1341	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Composthoop
1342	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Composthoop
1343	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Tuin
1344	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Tuin en tuinhokje
1345	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Te bewaren sparrenbos
1346	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Betonpaal
1347	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Betonpaal
1348	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Composthoop
1349	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Composthoop
1350	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Tuinhokje
1351	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Tuin
1352	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Afval
1353	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Tuinen
1354	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Tuinen
1355	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Tuinen
1356	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	
1357	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Bijgesneden
1357	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	
1358	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	
1359	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Afval
1360	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	
1361	Detail	2	/	Bodemprofiel	N	
1362	Detail	2	/	Bodemprofiel	N	
1363	Detail	2	/	Bodemprofiel	N	
1364	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Betonpaal
1365	Overzicht	/	/	Overzicht van het terrein tijdens de aanleg van de sleuven	/	Groentetuin
1366	Overzicht	9	/	/	NW	
1367	Overzicht	8	/	/	NW	
1368	Overzicht	7	/	/	NW	
1369	Overzicht	4	/	/	N	
1370	Overzicht	5	/	/	N	
1371	Overzicht	6	/	/	N	
1372	Overzicht	3	/	/	NW	

1373	Overzicht	2	/	/	NW	
1374	Overzicht	1	/	/	NW	
1375	Overzicht	11	/	/	NW	
1376	Overzicht	10	/	/	NW	
1377	Overzicht	12	/	/	NW	
1378	Overzicht	13	/	/	NW	
1379	Overzicht	14	/	/	NW	
1380	Overzicht	/	/	Edgard Gaens	/	
1381	Detail	K1	/	Coupe 1	ZO	
1382	Detail	K1	/	Coupe 1	ZO	
1383	Detail	K1	/	Coupe 1	ZO	
1384	Detail	K1	/	Coupe 1	ZO	
1385	Detail	K1	/	Coupe 1	ZO	
1386	Detail	K1	/	Coupe 1	ZO	
1388	Detail	K1	/	Coupe 1	ZO	
1389	Detail	K1	/	Uiteinde gracht redan	/	
1390	Overzicht	K1	/	Edgard Gaens, aanleg K1	/	
1445	Detail	K1	/	V5	/	
1446	Detail	K1	/	V5	/	
1447	Detail	K1	13	/	/	
1448	Overzicht	K1	/	Edgard Gaens, instorting coupe 2	/	
1449	Detail	K1	/	Coupe 2	/	
1450	Detail	K1	/	Coupe 2	/	
1451	Detail	K1	/	Edgard Gaens, instorting coupes	/	
1452	Detail	K1	/	Coupe 2	/	
1453	Detail	K1	/	Coupe 2	/	
1454	Detail	K1	/	Coupe 2	/	
1455	Detail	K1	/	Coupe 2	/	
1456	Detail	K1	/	Coupe 2	/	
1457	Detail	K1	/	Coupe 2	/	
1458	Detail	K1	/	Coupe 2	/	
1459	Detail	K1	/	Coupe 2	/	
1460	Detail	K1	/	Coupe 2	/	
1461	Detail	K1	/	Coupe 2	/	

1462	Overzicht	K1	/	Uitschaven grachten redan in K1	N	
1463	Overzicht	K1	/	Uitschaven grachten redan in K1	NO	
1464	Overzicht	K1	/	Uitschaven grachten redan in K1	O	
1465	Overzicht	K1	/	Uitschaven grachten redan in K1	ZO	
1466	Overzicht	K1	/	Uitschaven grachten redan in K1	NO	
1467	Overzicht	K1	/	Uitschaven grachten redan in K1	NO	
1468	Overzicht	K1	/	Uitschaven grachten redan in K1	No	
1469	Overzicht	K1	/	Uitschaven grachten redan in K1	NW	
1470	Overzicht	K1	/	Uitschaven grachten redan in K1	NW	
1471	Detail	K1	/	Punt redan	W	
1472	Detail	K1	/	Punt redan	ZW	
1473	Overzicht	K1	/	Punt redan	NW	
1474	Overzicht	K1	/	Punt redan	Z	
1475	Overzicht	K1	/	Punt redan	Z	bijgesneden
1475	Overzicht	K1	/	Punt redan	Z	
1476	Detail	K1	103	/	ZZW	
1477	Detail	K1	103	/	Z	
1478	Detail	K1	103	/	NW	
1479	Overzicht	/	/	Bart Lauwers en Natasja De Winter	/	
1480	Overzicht	/	/	Bart Lauwers en Natasja De Winter	/	
1481	Overzicht	/	/	Bart Lauwers en Natasja De Winter	/	
1482	Overzicht	/	/	Bart Lauwers en Natasja De Winter	/	
1484	Detail	8	1	/	ZW	
1485	Detail	8	1	/	ZW	
1487	Overzicht	K1	/	Noordkant redan	Z	
1488	Overzicht	K1	/	Noordkant redan	Z	
1489	Overzicht	K1	/	Noordkant redan	ZW	
1490	Overzicht	K1	/	Noordkant redan	Z	
1491	Overzicht	K1	/	Noordkant redan	ZW	
1492	Overzicht	K1	/	Noordkant redan	ZO	
4978	Detail	3	/	Punt redan	N	
4979	Detail	3	/	Punt redan	NW	
4980	Detail	3	/	Punt redan	NW	
4981	Detail	3	/	Punt redan	NW	

4982	Detail	3	/	Punt redan	NW	
4983	Detail	3	/	Punt redan	Z	
4984	Detail	3	/	Punt redan	Z	
4985	Detail	3	100	vulling redan	Z	
4986	Detail	3	100	vulling redan	ZO	
4987	Detail	3	100	vulling redan, coupe 1	ZZO	
4988	Detail	3	100	vulling redan, coupe 1	ZW	
4989	Detail	3	100	vulling redan, coupe 1	ZO	
4990	Detail	3	100	vulling redan, coupe 1	ZO	
4991	Detail	3	/	coupe 1	ZO	
4992	Detail	3	/	coupe 1	Z	
4993	Detail	3	100	vulling redan, coupe 1	Z	
4994	Detail	3	100	vulling redan, coupe 1	ZO	
4995	Overzicht	3	100	vulling redan, coupe 1	ZO	
4996	Overzicht	/	/	Bart Lauwers en Tim Vanderbeken (ZOLAD)	/	
4997	Overzicht	/	/	Bart Lauwers en Tim Vanderbeken (ZOLAD)	/	
4998	Detail	3	/	V27	ZO	
4999	Detail	3	/	V27	ZO	
5000	Detail	3	/	V27	ZO	
5001	Detail	3	/	Zuidkant redan	Z	
5002	Detail	3	/	Zuidkant redan	W	
5003	Detail	3	/	Zuidkant redan	NNW	
5004	Detail	3	/	Zuidkant redan	Z	
5005	Detail	3	/	Zuidkant redan	Z	
5006	Overzicht	/	/	Elke Wesemael en Bart Lauwers	/	
5007	Detail	7	3	/	Z	
5008	Detail	7	3	/	Z	
5009	Detail	7	3	/	Z	
5010	Detail	7	2	/	Z	
5011	Detail	7	2	/	Z	
5012	Detail	8	1	/	N	
5013	Detail	8	1	/	N	
5015	Detail	8	1	/	N	
5018	Detail	8	1	/	N	

5019	Detail	7	1	/	O	
5020	Detail	7	1	/	O	
5021	Detail	7	1	/	Z	
5022	Detail	7	1	/	Z	
5023	Detail	7	1	/	Z	
5024	Detail	7	1	/	Z	
1397	Detail	/	102	V3	/	bronzen haarnaald, laat-Romeins
1398	Detail	/	102	V3	/	bronzen haarnaald, laat-Romeins
1399	Detail	/	102	V3	/	bronzen haarnaald, laat-Romeins
1400	Detail	/	102	V3	/	bronzen haarnaald, laat-Romeins
1401	Detail	/	102	V3	/	bronzen haarnaald, laat-Romeins
1402	Detail	/	100	V4	/	bronzen beslagplaatje (?)
1403	Detail	/	100	V4	/	bronzen beslagplaatje (?)
1404	Detail	/	100	V4	/	bronzen beslagplaatje (?)
1405	Detail	/	100	V4	/	bronzen beslagplaatje (?)
1406	Detail	/	100	V4	/	bronzen beslagplaatje (?)
6343	Detail	/	777	V14	/	paleolithische schrabber
6344	Detail	/	777	V14	/	paleolithische schrabber
6345	Detail	/	777	V14	/	paleolithische schrabber
6346	Detail	/	104	V5	/	bronsijdaardewerk
6347	Detail	/	777	V8	/	bronsijdaardewerk
6348	Detail	/	777	V8	/	bronsijdaardewerk
6349	Detail	/	777	V8	/	bronsijdaardewerk
6350	Detail	/	777	V8	/	bronsijdaardewerk
6351	Detail	/	102	V3	/	bronzen haarnaald, laat-Romeins
6352	Detail	/	102	V3	/	bronzen haarnaald, laat-Romeins
6353	Detail	/	999	V7	/	bronzen gesp
6354	Detail	/	999	V7	/	bronzen gesp
6355	Detail	/	999	V7	/	bronzen gesp
6356	Detail	/	999	V7	/	bronzen gesp
6357	Detail	/	101	V118	/	loden musketkogel
6358	Detail	/	777	V27	/	bronsijdaardewerk
6359	Detail	/	777	V27	/	bronsijdaardewerk
6360	Detail	/	888	V104	/	arkose maalsteen

